

tection organizations popularize the unique cultural heritage of Ukraine in order to conserve and restore monuments.

The aim of the article: to observe the registration of the monuments of the defensive architecture in Kamianets-Podilsky. Taking into consideration the legal acts that were approved during the XX century in the USSR and Ukraine as to the protection and preservation of the objects of culture and history.

The main task : to find out the current and original state of the fortification objects through cartographic, iconographic, archival material and archeological research conducted on the monuments.

The purpose of the article : to convey the importance of this work to the public and monument protection organizations in order to include the preserved fragments of the fortifications to the cultural heritage of NIAZ «Kamianets».

Names of the objects and their representations in the ancient engravings or plans are given in a table as well as the cart scheme of the defensive objects on the historical and architectural support program of NIAZ «Kamianets» approved in 2011.

Key words: defensive objects, historical and architectural support program of NIAZ «Kamianets», Surviving fragments of fortifications.

Отримано: 22.10.2014

УДК 94(477.8)«19»:323.3-058.237

С. В. Олійник

Д. ДОРОШЕНКО ПРО ГАЛИЦЬКУ ІНТЕЛІГЕНЦІЮ В УМОВАХ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ РОСІЙСЬКОГО ЦАРИЗМУ ПЕРІОДУ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

У статті проаналізовано публікації Д. Дорошенка щодо однієї зі сторінок вітчизняної історії, присвяченої галицькій інтелігенції в умовах зовнішньої політики російського царизму періоду Першої світової війни.

Зазначено актуальність теми дослідження. Здійснено аналіз історіографії, який вказує на необхідність подальших наукових студій. Зокрема звернено увагу на потребу глибшого дослідження праць Д. Дорошенка на предмет розкриття проблеми галицької інтелігенції в умовах зовнішньої політики російського царизму періоду Першої світової війни.

Звернено увагу на різні аспекти суспільно-політичного, соціально-економічного та національно-культурного характеру взаємовідношення галицької інтелігенції і російської влади, які представлено в працях історика, а також його міркувань з вказаної проблеми.

Значна увага приділена місцю галицького москвофільства в контексті проблеми, доведено його негативну роль щодо українства.

Показано яким важким випробуванням для галицької інтелігенції стала освітня і релігійна політика російської окупаційної адміністрації. Вказано масштаби та наслідки таких явищ для галицької інтелігенції, як репресії, депортації і біженство.

У статті дана оцінка науковому доробку Д. Дорошенка у висвітленні питання галицької інтелігенції в умовах зовнішньої політики російського царизму періоду Першої світової війни.

Ключові слова: Галичина, галицька інтелігенція, Д. Дорошенко, зовнішня політика російського царизму, російська окупаційна влада, російська окупаційна адміністрація.

Події Першої світової війни знайшли своє відображення в значній кількості публікацій. Серед них певне місце посідає висвітлення становища у цей період населення Галичини. Однак аналіз цих видань засвідчує, що попри досягнення науковців, як вітчизняних [1-8], так і зарубіжних [9-10], є потреба звернення уваги саме на галицьку інтелігенцію періоду Першої світової війни, зокрема на її становище та діяльність в умовах реалізації зовнішньополітичного курсу російського царизму. В численних виданнях, присвячених даній проблематиці, відмічаємо використання їхніми авторами тих чи інших фактів, наведених у працях Д. Дорошенка. У зв'язку з цим, вважаємо за необхідне більш глибоко підійти до публікацій Дмитра Івановича, котрі мають відношення до нашої проблеми дослідження. Проаналізувавши творчий доробок історика спробуємо оцінити вагомість його змісту щодо галицької інтелігенції в умовах зовнішньої політики російського царизму вказаного періоду.

Вступаючи у світову війну Російська імперія планувала реалізувати ідею об'єднання під скіпетром Романових «усіх руських земель». У своїй «майбутній акції» в Галичині, як відмічав Д. Дорошенко, російський уряд спирався на представників москвофільського руху [11, с.29]. Останні, серед яких значну частку становила галицька інтелігенція, створили в Києві «Карпато-руський освободительный Комитет», який ставив собі офіційною метою «освідомлювати російське громадянство і визволяючи російську армію про історичні переживання і теперішнє національно-культурне і політичне становище російського Прикарпаття», і фактично мав допомагати російській владі в «нищенні українства й насаджуванні обрусіння» [11, с.30]. Дмитро Іванович наводить також і яскравий приклад такої антиукраїнської діяльності москвофілів, який пов'язаний із виходом книги «Современная Галичина», що видавалася на руки кожному російському офіцеру, вирушаючому на галицький фронт. У цій публікації були дані вказівки, як розрізняти «мазепинців» від «русских». Книга, окрім цього, представляла український рух як нікчемну, штучну інтелігентську інтригу, яка підтримувалася Австрією, і розвіється одразу ж, якщо позакривати українські часописи і взяти під догляд українських діячів [11, с.30].

Подаючи інформацію про аудієнцію в Миколи II представника галицьких москвофілів В. Дудикевича, Д. Дорошенко був переконаний, що висловленні побажання царя успіху в роботі москвофілам, переконливо свідчили, якої політики буде дотримуватися російська влада в Галичині, після її захоплення [11, с.30]. Такої ж думки він приходить і при аналізі, наведеного в «Історії України 1917-1923 рр.» Маніфесту головнокомандуючого російської армії «Русському народу» [11, с.30].

Характеризуючи галицьких москвофілів Д. Дорошенко вказував, що це була купка місцевих людей, прихильників насаджування в

Галичині російської мови, російської культури, які не бачили користі від національного розвитку на місцевій народній основі і вороже ставилися до національного українського руху в краю [12, с.26]. Дмитро Іванович вважав, що серед цих людей були й ідейні одиниці, «що по своєму бажали добра своєму народу». Вони відзначалися «упертим фанатизмом, що не розбивався в обставинах і засобах і йшов наосліп і напролом». Ці люди, озлоблені переслідуваннями з боку австрійської влади, що знаходили собі співчуття серед національно настроєного українського громадянства, зробилися найближчими дорадниками і практичними керманичами російської адміністрації в Галичині. Дехто з них дістав службові посади, наприклад, радників або урядовців для особливих доручень при губернаторах. По їх вказівках роблено труси, арешти, висилки. Ці люди були відповідальними в багатьох випадках за переслідування своїх земляків, з котрими вони зводили партійні рахунки. Вони були борцями з «мазепинством» [12, с.27]. Якщо взяти до уваги, як зазначав Д. Дорошенко, що деякого з них австрійський уряд переслідував раніше за одверте москвофільство (а іноді за військове шпигунство на користь Росії), а з моменту вибуху війни багато з них самі, або їхні родини, справді потерпіли від австрійців, то не диво, що ці люди здобули собі певний ореол «мучеників за руську справу» і тому користувалися довір'ям і авторитетом [12, с.27]. Однак, як відомо, така співпраця тривала не довго. Доходило навіть до суперечок [13]. Даний аспект також знайшов своє відображення у зазначеній науковій спадщині Д. Дорошенка. Так, після кількох місяців спільної роботи, самі представники російської адміністрації переконалися, як фактично вузькі, обмежені, морально нерозвинені і через те неперебірливі в засобах були їх галицькі дорадники. І навіть більше, скільки фатальних помилок, непотрібних жорстокостей було зроблено під впливом цих злих духів російських інтересів у Галичині [12, с.27].

Після окупації Галичини в 1914 році російська влада активно розпочала проводити процес інкорпорації регіону до складу Російської імперії. У ході його реалізації нова адміністрація постійно тримала в полі зору галицьку інтелігенцію, особливо українську, як виразника «мазепинства». Тому не випадково інтелігенція галицького краю зазнала значних утисків та репресій з боку російської влади. Як зазначав Д. Дорошенко, перші ж кроки російської окупаційної адміністрації, очолюваної генерал-губернатором Г. Бобринським, позначилися спеціальними репресіями проти всіх проявів національного українського життя. Одразу ж по вступі російського війська до Львова було закрито всі без виключення періодичні українські видання, всі культурно-просвітні товариства, клуби, книгарні, заборонено продавати або тримати в бібліотеках книжки на «малорусском наречии», як найсуворіше заборонено вживати це «наречие» по всіх товариствах, організаціях, в суді, адміністрації, почалися арешти й висилка до Росії представників української інтелігенції, і просто звичайних обивателів [12, с.24]. 18 вересня 1914 року розпорядженням генерал-губернатора були закриті всі українські і польські гро-

мадські інституції. А для відкриття їх заново потрібно було отримати спеціальний дозвіл влади. Остання, дозволяючи це лише польським товариствам і організаціям, повністю ігнорувала права українців [11, с.31]. Така ж сама ситуація була і з польськими приватними школами і книгарнями [11, с.31]. Окрім цього, як вказує Д. Дорошенко, нова влада пограбувала значну кількість українських культурних установ (Наукове товариство імені Т. Шевченка, бібліотеки, Народний Дім) [11, с.31].

Серйозним випробуванням для галицької інтелігенції, як свідчить інформація, подана в «Історії України 1917-1923 рр.», стали освітні перетворення російської окупаційної адміністрації: 1) проєкт про обмін місцями функціонування Львівського (польськоомовного) і Варшавського (російськоомовного) університетів; 2) відкриття замість українських шкіл російських; 3) запровадження курсів майбутніх вчителів, де б вивчалася російська мова [11, с.31]. В той же час, як зазначає Дмитро Іванович, попри опір москвофілів, російська влада змушена була піти на «тимчасове допущення «малоруського наречія» при науці в школі» [11, с.32].

Взагалі, як свідчить Д. Дорошенко, в ставленні російської окупаційної влади до галицької інтелігенції, як і до всіх мешканців краю, склалися неприпустимі, з точки зору міжнародних правил відносини. Як піддані «ворожій держави» галичани могли б сподіватися на шанування в окупованій території національних та релігійних прав. Загалом російська влада поставилася до галичан, як до населення, яке повстало проти своєї митрополії, і якого тепер доводиться втихомирювати і карати [12, с.24]. У цьому плані Дмитро Іванович проводить досить влучне порівняння цих заходів російської влади в Галичині з реформами графа М. Муравйова в Литві і Білорусії при втихомирненні там польського повстання 1863 р. Як тоді край було оповіщено «искони русским» і на цій підставі все, що тільки було польського, нищено без жалю, а білоруські і литовські мужики приводились в «русский» вигляд, так і тепер в Галичині на підставі того, що це, мовляв, «искони русский край» і «законное наследие российского царствующего дома», все, що тільки виявляло собою місцеве своєрідне, самобутнє життя, оповіщено «мазепинством» і нищено просто з дивовижним завзяттям і жорстокістю [12, с.24].

Протягом всього періоду російської окупації періодично здійснювалися хвилі жандармських трусів, арештів і виселень. У праці «Історія України 1914-1923 рр.» Д. Дорошенко зазначає, що Львівський жандармський відділ, одразу ж по своєму утворенню, взявся за систематичне переслідування українських діячів, котрі залишилися на території краю. Опираючись на офіційний звіт жандармського полковника наводить статистичні дані про проведення ним протягом кількох місяців близько 1200 арештів і понад 1000 трусів, а також 578 осіб виселених з Галичини [11, с.31]. До таких репресивних акцій причетними була не лише вища окупаційна влада, а й повітові адміністрації та військова влада [11, с.31].

Достатньо було доносу, що це «мазепинець», людину хапали і вивозили. Ще одним приводом для арештів були підозри у шпигунст-

ві. Дмитро Іванович згадував як київські поліцейські відділення й в'язниці почали наповнюватися небаченими досі злочинцями, яких щоденно десятками, сотнями підвозили потяги із заходу, переповнилися вивезеними галичанами, серед яких були професори університету, поважні старі священики, інтелігенти всіх професій. Склалося враження, що «всіх їх вихоплено з хати незнацька, без грошей, часто-густо напіводягнених, заляканих до смерті, і везуть до Томської, Иркутської, Архангельської губерній без засобів, невідомо на яку долю і на який час» [12, с.29]. Число жертв цих репресій на переконання історика встановити неможливо. Але з того, що «самі тільки київські тюрми в дорозі на схід перевезено понад 12000 людей, можна побачити, що це число дуже велике» [12, с.29].

У спогадах Д. Дорошенка можна побачити достатньо розлогу картину страждань, яких зазнавала депортована російською владою галицька інтелігенція. Так, після прибуття потягів до Києва галичан під військовою охороною, як злочинців, проводили вулицями до поліцейських відділів. Як згадував Дмитро Іванович, камери набивали людьми до такого стану, що не було де не тільки лежати, але й присісти. На утримання виділялося по 9 копійок на особу, з яких 2-3 йшли на винагороду городовому за придбання ним харчів у найближчій крамниці [12, с.42]. Утримувалися галичани в антисанітарії. Деякі з них перебували в камерах до 3-4 місяців. Термін висилки партії та її місце призначення визначалися в канцелярії київського міського поліцмейстера. При виселеннях не було документів, які б визначали їх провини та тяжкість покарання, що призводило до ще гіршого їх становища [12, с.42].

Д. Дорошенко ставить важливе питання: «кого і за які провини вислали до Росії?». Водночас він відмічає, що «відповісти докладно на це питання доволі тяжко». На його переконання перш за все «хапали і вислали скільки-небудь замітних українців» [12, с.43]. Не було різниці хто це був. Чи це голова читальні «Просвіти», чи директор української книгарні, чи вчитель. Досить було чимось звернути увагу на себе, або «мати нещастя когось особистим неприємелем між москвофілами, тими, що опинилися на урядових посадах, як якийсь Дудикевич, Лабенцький, Геровський або тими, що сиділи на місці» [12, с.43]. Взагалі, на думку Дмитра Івановича, не існувало ні правових обставин, критерію, системи, окрім одного: «коли людина звісна як «мазепинець», то хапай її і висилай» [12, с.43].

Ще одним негативним явищем у відношенні нової влади до галицької інтелігенції стали біженці та взяття в заручники.

Д. Дорошенка вважав, що біженство стало страшним злочином царської Росії щодо людей. Автор спогадів відмічає біженство як кривавий гріх проти Галичини, навіть з погляду державних інтересів Росії, коли російська влада примушувала місцеве, переважно українське, населення «покидати свої оселі й мандрувати світ за очі на схід, за відступаючим російським військом» [12, с.48].

З відступом російських військ з Галичини в 1915 році до Наддніпрянщини вирушили ті представники галицької інтелігенції, які під час російського панування 1914 року перейшли в

православ'я, і тепер «цілком резонно боялися репресій» з боку австрійців. Їм нічого не лишалося як тікати з росіянами на схід. До цього їх спонукали російська влада та церковна адміністрація, обіцяючи їм в Росії наділи землі з садибами [12, с.50-51].

Д. Дорошенко згадує і про існування влітку 1915 року на Подолі, на Контрактовій площі, табору галицьких біженців, їх важке побутове становище [12, с.51]. Автор спогадів вказує, що галицьку інтелігенцію направляли в Ростов-на-Дону, де розміщувалася «ціла їх колонія, віддана під управу ідейним керманичам русофільського руху в Галичині з Дудикевичем на чолі». А там вони проходили «тернистий шлях усіх бід, морального приниження і остаточної деморалізації» [12, с.51].

Загалом, на переконання Дмитра Івановича чисельність біженців з Галичини перевищила 100 000 осіб [11, с.33].

У спогадах акцентується увага і на такому явищі як заручники. За національним складом це були українці, євреї і поляки. В заручники брали людей «статечних, солідних, з становищем: посів до парламентського сейму, професорів вищих і середніх шкіл, директорів банків, музеїв, адвокатів». В основному це були люди віком 40-50 і старше років. У Києві в заручниках опинилося більше 150 осіб. Серед них такі відомі постаті як директор «Дністра» С. Федак, К. Паньківський, професор І. Свенціцький, інженер І. Левінський [12, с.53]. Для заручників польська і українська громади влаштували відповідно арештні доми. Від звичайної в'язниці вони відрізнялися чистотою та певним комфортом [12, с.53]. Через деякий час російська влада зробила заручникам певні пом'якшення. Їх можна було брати на поруки. Частина заручників розмістилася в приватних помешканнях українських громадських діячів (К. Паньківський і С. Федак у Матушевських, М. Цегельський у Волошинів, І. Левінський у В'язлових). Для решти влаштувано інтернат у Федорівському домі [12, с.54].

Попри усю негативність такого явища як заручництво, Д. Дорошенко відзначає «несподіваний» позитив. Перебування значної кількості українських заручників серед київської громади, на його міркування, не залишилося без добродійного впливу на наддніпрянців. Присутність серед київського гурту таких освічених, енергійних людей, досвідчених діячів і організаторів мала позитивні наслідки. Скріплялися перш за все взаємини, котрі зміцнювалися почуттям особистої дружби. К. Паньківський, М. Цегельський, С. Федак належали до особливо поважних осіб. Вони брали активну участь у житті київської громади, відвідували зібрання, допомагали наддніпрянцям порадами і досвідом. Так, зокрема, І. Левіцький був ініціатором створення технічного товариства «Праця». Похорон К. Паньківського обернувся в свого роду українську маніфестацію [12, с.55].

Впевненість російської влади в тому, що Галичина вже є її провінцією позначилося і в галузі церковної політики. Хоча Г. Бобринський і заявляв публічно, що російська влада буде толерантною в справах віри, але в дійсності з перших же кроків

розпочалося переслідування греко-католиків і примусове навернення в православ'я. Прикладом цього стали арешти її депортації митрополита Андрія Шегтицького, ректора львівської семінарії о. Боцяна та інших представників уніатського духовенства [11, с.31]. Це явище Д. Дорошенком було влучно охарактеризовано як «сором нашого віку», що мало фатальні наслідки для російських інтересів, бо озброїла проти Росії все українське населення Галичини, що зустрічало російську армію зовсім не вороже і яке могло поставитися до неї справді як до «визволительки», якби це «визволення» не обернулося відразу в огідне насильство над совістю й переконанням мільйонів людей [12, с.25-26].

Певну частину даних про галицьку інтелігенцію періоду війни у спогадах складає інформація, отримана в результаті оповідей прибувшого із Галичини до Києва М. Грушевського, і яка була озвучена на зборах ТУП в 1915 році [12, с.36-37].

У спогадах Д. Дорошенка вміщено згадки про його відвідування в 1915 році Галичини в службових цілях (як працівника Комітету Південно-Західного фронту Всеросійського союзу міст), яке передбачало організацію та надання допомоги населенню зруйнованих війною земель. У Тернополі, за підтримки місцевої інтелігенції, ним було створено комітет допомоги з представників української, польської і єврейської народностей. Цікаво, що представництво від українського народу очолив судовий радник Лукавецький, прихильник московіфільства, який, будучи порядною людиною, зробив все, щоб допомогу отримали ті, хто її потребував [12, с.63].

Перемоги на фронті в 1916 році призвели до відновлення російської окупаційної влади на теренах Галичини. Нова адміністрація, очолювана Ф. Треповим уже не ставила за мету переслідування місцевої мови й культурного життя. Було відновлено діяльність кількох українських гімназій, учительської семінарії в Тернополі [12, с.67], майже відновлено нижній рівень народного шкільництва [12, с.71]. Як згадував Д. Дорошенко, об'їжджаючи окуповані повіти він переконався, що режим другої окупації був значно м'якшим. Хоча арешти і виселення українських діячів продовжувалися, але були вже не в тих масштабах як раніше [12, с.68].

З ініціативи Д. Дорошенка і І. Красковського (голови шкільного відділу «Союзу міст») в липні 1916 року в Тернополі було проведено з'їзд місцевих вчителів, який висловився на користь українських підручників, надрукованих в Росії (Грінченка, Білоусенка, Черкасенка, Русової та ін.), які лежали на полицях книгарень. Така завзятість насторожила місцеву адміністрацію. Однак, після розмови Д. Дорошенка з тернопільським губернатором Чарторийським, у цій справі вдалося порозумітися. Головною умовою мала бути «благонадійність» вчителів [12, с.72].

«Союз міст» почав надавати допомогу і середнім українським школам. Д. Дорошенко згадував про влаштування безкоштовної кухні для учнів і вчителів при Тернопільській гімназії, а також про збирання коштів серед української інтелігенції в Києві для української семінарії в Тернополі [12, с.73]. Для потреб українських шкіл

у Галичині відправлено десятки тисяч шкільних підручників і книжок. Допомога надходила і для галицьких біженців [11, с.34, 39].

У публікаціях Дмитра Івановича знайшлося місце і українському політикуму в Галичині, серед якого значну частку складала інтелігенція. В «Історії України 1917-1923 рр.» і спогадах подається інформація про створення і діяльність Головної Української Ради та Легіону Українських січових стрільців; табір Талергоф тощо [11, с.39-42; 12, с.36-37].

Таким чином, праці Д. Дорошенка «Історія України 1914-1923 рр.» та «Мої спомини про недавнє минуле» по праву можна вважати цінними публікаціями з історії галицької інтелігенції, зокрема в умовах реалізації зовнішньої політики російського царизму періоду Першої світової війни. На сторінках видань можна зустріти чимало фактичного матеріалу суспільно-політичного, соціально-економічного та національно-культурного характеру з зазначеної проблеми, а також особистих міркувань історика.

Список використаних джерел і літератури:

1. Баран І.В. Нищення російськими властями української мови, школи та освіти в Галичині на початку Першої світової війни / І.В. Баран, О.Я. Мазур. «Держава та армія» № 724 // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Львів, 2012. – С. 99-107.
2. Берест І.Р. Репресивні акції щодо населення Східної Галичини в роки Першої світової війни / І.Р. Берест. «Держава та армія» №584 // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Львів, 2012. – С. 99-107.
3. Велика війна 1914-1918 рр. і Україна : у двох книгах. – К. : ТОВ «Видво «КЛІО»», 2014. – Кн. 1: Історичні нариси. – 784 с.
4. Історія Львова : у 3 т. / [редкол.: Я. Ісаєвич, М. Литвин, Ф. Стеблій]. – Львів : Центр Європи, 2007. – Т. 2. – 559 с.
5. Кучера І.В. Освітньо-виховний процес у Східній Галичині в умовах російської окупаційної адміністрації (1914–1917 рр.) / І.В. Кучера // Ідея опіки дітей і молоді в історико-педагогічній науці : зб. наук. праць. – Івано-Франківськ, 2005. – С. 123-127.
6. Лозинська І. Діяльність Тимчасового російського воєнного генерал-губернаторства в сфері освіти (серпень 1914 р. – травень 1915 р.) / І. Лозинська // Проблеми гуманітарних наук : зб. наук. праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені І. Франка. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ ДДПУ ім. Івана Франка, 2011. – Вип. 28: Історія. – С. 120-131.
7. Місюра І.В. Політика російського окупаційного режиму на західно-українських землях у 1914–1915 рр. / І.В. Місюра // Галичина : науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис. – Івано-Франківськ, 2001. – №7. – С. 149-153.
8. Олійник С.В. Галицьке вчителство в умовах освітньої політики окупаційної влади російського царизму в період Першої світової війни / С.В. Олійник // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Історичні науки / [редкол.: В.С. Степанков (відп. ред.) та ін.]. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2013. – Вип. 6: На пошану професора А.Г. Філінука. – С. 573-580.
9. Бахтурина А. Политика Российской Империи в Восточной Галиции в годы Первой мировой войны / А. Бахтурина ; [В.В. Шелохаев (пре-

- дисл.]); Ассоциация исследователей российского общества XX века. – М. : АИРО–XX, 2000. – 239 с.
10. Савченко В.Н. Восточная Галиция в 1914-1915 годах / В.Н. Савченко // Отечественная история. – 2002. – №5. – С. 76-89.
 11. Дорошенко Д. Історія України, 1917-1923 рр. : в 2-х т. : документально-наукове / Д. Дорошенко ; [упоряд.: К.Ю. Галушко]. – К. : Темпора, 2002. – Т. 1. – 320 с.
 12. Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє минуле (1914-1920 роки) : науково-популярне видання / Д. Дорошенко. – К. : Темпора, 2007. – 632 с.
 13. В Галичині // Вісник Союзу Визволення України. – 1915. – Ч. 7-8. – С. 20.

С. В. Олійник

Д. ДОРОШЕНКО О ГАЛИЦКОЙ ИНТЕЛЛИГЕНЦИИ В УСЛОВИЯХ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ РОССИЙСКОГО ЦАРИЗМА В ПЕРИОД ПЕРВОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ

В статье проанализировано публикации Д. Дорошенка в отношении одной из страниц отечественной истории, посвященной галицкой интеллигенции в условиях внешней политики российского царизма периода Первой мировой войны.

Указано актуальность темы исследования. Осуществлен анализ историографии, который указывает на необходимость дальнейших научных исследований. В частности обращено внимание на необходимость более глубокого исследования публикаций Д. Дорошенко на предмет раскрытия проблемы галицкой интеллигенции в условиях внешней политики русского царизма периода Первой мировой войны.

Обращено внимание на различные аспекты общественно-политического, социально-экономического и национально-культурного характера взаимоотношения галицкой интеллигенции и российской власти, представленные в трудах историка, а также его рассуждения по указанной проблеме.

Значительное внимание уделено месту галицкого москвофильства в контексте проблемы, доказана его негативная роль в отношении украинства.

Показано каким тяжелым испытанием для галицкой интеллигенции стала образовательная и религиозная политика российской оккупационной администрации. Указано масштабы и последствия таких явлений для галицкой интеллигенции, как репрессии, депортации и беженство.

В статье дана оценка научному наследию Д. Дорошенко в освещении вопроса галицкой интеллигенции в условиях внешней политики российского царизма периода Первой мировой войны

Ключевые слова: Галичина, галицкая интеллигенция, Д. Дорошенко, внешняя политика российского царизма, русская оккупационная власть, российская оккупационная администрация.

S. Oliyuk

D. DOROSHENKO ABOUT GALICIAN INTELLIGENTSIA IN TERMS OF RUSSIAN TSARISM FOREIGN POLICY DURING THE FIRST WORLD WAR

The article analyzes D. Doroshenko's publications, which concerned one of the pages of national history, dedicated to the Galician intelligentsia in terms of Russian tsarism foreign policy during the First World War.

It is determined the actuality of such theme. It is analyzed the historiography of the problem, which proves the necessity of appropriate

scientific studies. Particular attention is paid to the necessity of deeper research of D. Doroshenko's publications on the subject of disclosure of Galician intelligentsia problems in terms of Russian tsarism foreign policy during the First World War.

Attention is paid to the different aspects of the socio-political, socio-economical and national-cultural character of Galician intelligentsia, and Russian authorities' relationships, these aspects are presented in chronicler's, works and in his views on this problem.

Considerable attention is paid to Galician Russophilism in the context of the problem, it is proved its negative role in Ukrainian culture.

It is proved, that educational and religious policy of the Russian occupation administration was a hard experience for Galician intellectuals.

The publications indicates the measures and consequences of such phenomenas for Galician intellectuals as repression, deportation and Refugee status.

The article gives the mark to D. Doroshenko's scientific heritage in relation to illustration the question of Galician intelligentsia in terms of Russian tsarism foreign policy during the First World War.

Key words: Galicia, Galician intelligentsia, D. Doroshenko, Russian tsarism foreign policy, Russian occupation authorities, Russian occupation administration.

Отримано: 11.09.2014

УДК 913(470+477)«18-19»:001.5

С. В. Трубчанінов

ІСТОРИЧНО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ НАУКОВОЇ ШКОЛИ В. АНТОНОВИЧА

У статті аналізуються історично-географічні дослідження учених – представників Київської історичної школи В. Антоновича, які вийшли з його університетського семінару регіональної історії. Типова риса праць учнів В. Антоновича полягає в трактуванні історичного минулого не в державницькому, загальноімперському масштабі, а в історично-обласному аспекті. Вони також поділяли оцінки В. Антоновичем ролі географічного фактору в історичному процесі. Праці учнів В. Антоновича, – краєвих студентів історично-філологічного факультету, знаних в майбутньому дослідників, – були відзначені золотими медалями (М. Дашкевич, П. Голубовський, Д. Багалій, Н. Молчановський, О. Андріяшев, М. Довнар-Запольський, М. Грушевський, В. Данилевич, О. Грушевський). Дослідження, які виникли з ініціативи В. Антоновича, взаємно доповнювали одне інше. Інколи одна й та ж тема розроблялася різними авторами. Незважаючи на те, в якій сфері доводилося працювати майбутнім випускникам університету, більшість з вихованців В. Антоновича на все життя зберігали інтерес до історично-географічних досліджень. Найбільше визнання як історико-географ отримав наприкінці XIX – на початку XX ст. за свої праці по історії Слобідської України Д. Багалій. Окремі учні В. Антоновича викладали в університетах курси з історичної географії.

Наголошується, що в останній чверті XIX – на початку XX ст. професор В. Антонович залучав до власних історично-географічних студій краєвих своїх учнів – студентів і магістрантів.